

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/2005 vp

Hallituksen esitys laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä helmikuuta 2005 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta (HE 280/2004 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 8/2005 vp, TyVL 3/2005 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erikoissuunnittelija Eeva Vattulainen, työministeriö

- hallitusneuvos Eero Koskeniemi, sisäasiainministeriö
- lähetystöneuvos Ilkka Rentola, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Eija Siitari-Vanne, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Anne Hujala, sosiaali- ja terveysministeriö
- tulosalueen johtaja Matti Heinonen, Ulko-maalaisvirasto
- vähemmistövaltuutettu Mikko Puumalainen
- toiminnanjohtaja Liisa Murto, Pakolaisneuvonta ry
- professori Olli Mäenpää.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Helsingin hallinto-oikeus
- Uudenmaan työvoima- ja elinkeinokeskus
- Suomen Kuntaliitto
- Suomen Punainen Risti.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annettua lakia. Esityksen keskeisenä tavoitteena on saattaa turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista annettu neuvoston direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattami-

sen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan 6 päivään helmikuuta 2005 mennessä.

Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottoa koskevilta osin. Muutokset koskisivat tiedotta-

misen tehostamista, alaikäisen edun huomioon ottamista, perheyhteyden turvaamista, henkilön iästä ja turvattomasta asemasta johtuvien erityistarpeiden parempaa huomioon ottamista ja vastaanotosta perittäviä maksuja ja toimeentulotukea sekä vailla huoltajaa tulevien alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanottoa. Lisäksi ehdo-

tetaan teknisiä muutoksia, jotka koskevat perustuslain mukaisen kirjoitusmuodon huomioon ottamista sekä lainsäädännön muutoksiin liittyvien pykäläviittausten ajantasaistamista.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksellä on tarkoitus saattaa neuvoston direktiivi turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista (2003/9/EY, jäljempänä vastaanotto-direktiivi) osaksi kansallista lainsäädäntöä. Lisäksi esityksellä toteutettaisiin eräitä kansallisista tarpeista johtuvia muutoksia. Hallintovaliokunta toteaa, että lakiesitys sisältää paljon tärkeitä parannuksia, jotka koskevat muun muassa tiedottamisen tehostamista, lapsen aseman ja edun huomioon ottamista, henkilön iästä ja turvattomasta asemasta johtuvien erityistarpeiden nykyistä parempaa huomioon ottamista sekä alaikäisten yksin maahan tulevien vastaanottoa. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Lapsen aseman ja edun huomioon ottaminen

Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että lakiehdotuksessa korostuu nykyistä selvemmin velvollisuus ottaa huomioon lapsen asema ja etu turvapaikanhakijoiden vastaanotossa. Lakiehdotuksen 19 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on arvioitu hyvin lasten asemaa ja tarvittavia toimenpiteitä lapsen hoidon ja kuntoutuksen tai mielenterveyspalvelujen järjestämiseksi. Hallintovaliokunta pitää työ- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin erittäin tärkeänä, että vastaanottokeskuk-

sille annetaan aiempaa kokonaisvaltaisempi vastuu ilman vanhempiaan tulleista lapsista, jotka eivät asu vastaanottokeskuksissa eivätkä ryhmäkodeissa. Hallintovaliokunnan mielestä 19 e §:ään sisältyvä ehdotus vastaanottokeskuksen tehtävästä neuvoa ja opastaa lapsen luokseen ottavia henkilöitä lapsen hoidossa ja kasvatuksessa on hyvä ja kannatettava. Tätä työtä tehdään tuki nykyisinkin. Valiokunta toteaa, että tehtävä on vaativa ja sen hoitamiseksi tarvitaan riittävää koulutusta ja resursseja. Käytännössä saattaa olla myös niin, että lapsi asuu toisella paikkakunnalla. Valiokunta korostaa tällaisessa tilanteessa yhteistyötä paikallisten sosiaaliviranomaisten kanssa.

Turvapaikanhakijalasten koulunkäynti

Vastaanottodirektiivin 10 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on annettava turvapaikanhakijoiden alaikäisille lapsille ja alaikäisille turvapaikanhakijoille mahdollisuus käydä koulua vastaavin edellytyksin kuin vastaanottavan jäsenvaltion kansalaisille niin kauan kuin heitä tai heidän vanhempiaan koskevaa maastapoistamistoimenpidettä ei tosiasiallisesti panna täytäntöön. Valiokunta toteaa, että Suomessa koulunkäynti ei ole sidottu kansalaisuuteen. Perustuslain 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuus on Suomessa vakinaisesti asuvilla lapsilla, samoin oikeus saada esiopetusta. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Toisaalta kunta tai muu opetuksen järjestäjä voi ottaa lapsen oppi-

laaksi perusopetukseen tai esiopetukseen siitä riippumatta, katsotaanko lapsen asuvan vakinaisesti siinä kunnassa, jossa hän oleskelee. Näin onkin tapahtunut, mitä valiokunta pitää myönteisenä ja tärkeänä asiana, vaikkakin viivästymistä ainakin opetukseen pääsyssä on valiokunnan saaman tiedon mukaan ollut joillakin paikkakunnilla. Valiokunta tähdentää perusopetuksen merkitystä lapsen kehityksen ja kotoutumisen kannalta. Valiokunta näkee myös tärkeäksi, että turvapaikanhakijoiden perusopetusoikeuden toteutusta seurataan ja tarvittaessa tehdään esityksiä tämän oikeuden toteutumiseksi. Samassa yhteydessä on mahdollista arvioida tilannetta myös esimerkiksi valmistavan opetuksen kannalta. Lisäopetuksen järjestämistä muiden kuin oppivelvollisten osalta voidaan tarkastella esimerkiksi siinä yhteydessä, kun suomalaisen koulutusjärjestelmän osalta tehdään kokonaisratkaisuja lisäopetuksen järjestämisvelvollisuudesta ja siihen liittyvistä muista mahdollisista vaihtoehdoista.

Ryhmäkodissa olleiden jälkihuolto

Lakiehdotuksen 19 d §:n mukaan vailla huoltajaa tulevan alaikäisen turvapaikanhakijan ja tilapäistä suojelua saavan vastaanottoa varten voidaan perustaa ryhmäkoti. Lastensuojelulain 34 §:ssä säädetään sosiaalilautakunnan velvollisuudesta järjestää jälkihuoltoa sijaishuollon päättymisen jälkeen. Tämä velvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 21 vuotta. Ryhmäkodissa olleet eivät kuitenkaan ole huostaan otettuja lastensuojelulain 5 luvun 16 §:n mukaisesti, vaan he ovat sijaishuollossa muista syistä. Lastensuojelulaissa säädetty velvollisuus jälkihuoltoon ei näin ollen sovellu heihin. Valiokunta toteaa, että ryhmäkodin asukkaat ovat voineet kokea traumaattisia asioita ja he voivat olla monesta syystä jälkihuollon tarpeessa. Jälkihuolto myös edistää kotoutumisprosessia ja ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Selvityksen mukaan 18 vuotta täyttäneet nuoret ovat käytännössä voineet kääntyä tarpeineen edelleen myös ryhmäkodin henkilöstön ja muun vastaanottohenkilöstön puoleen. Vastaanottokeskus huolehtii traumaattisia asioita kokeneiden turvapaikanhakijoiden ja tilapäis-

tä suojelua saavien palvelutarpeista. Valiokunta kuitenkin katsoo, että vailla huoltajaa tulleiden jälkihuollon tarvetta ja järjestämistä on aiheellista tarkastella ja arvioida lastensuojelulain uudistamisen yhteydessä ja tarvittaessa tehdä uuden valmistelun pohjalta esitykset lastensuojelulakiin tai muuhun lainsäädäntöön sen mukaan kuin katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Kadonneet turvapaikanhakijat ja säilöönotet

Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan vastaanottokeskuksista katoaa kesken turvapaikkaprosessin vuosittain suuri joukko ulkomaalaisia, heidän joukossaan myös lapsia. Kuten työelämä- ja tasa-arvovaliokuntakin lausunnossaan toteaa, mahdollista on, että jotkut lapsista joutuvat ihmisoikeusloukkausten ja erilaisen hyväksikäytön kohteiksi. Hallintovaliokunta pitää tätä erittäin vakavana asiana. Hallintovaliokunta yhtyy työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan huoleen ja katsoo, että asiaan on tarpeen puuttua esimerkiksi viranomaisten välistä tiedonvaihtoa ja muuta yhteistyötä tehostamalla.

Tässä yhteydessä hallintovaliokunta kiinnittää huomiota myös säilöönottoyksikössä tapahtuneisiin karkaamisiin. Selvityksen mukaan karanteenien joukossa on myös sellaisia maasta poistamisen täytäntöönpanoa odottaneita henkilöitä, jotka ovat syyllistyneet rikoksiin. Kadonneet ja karanneet ulkomaalaiset liikkuvat helposti sisärajojen yli muualle Schengen-alueelle. Toisaalta säilöönoton on toimittava myös niin, että se osaltaan tukee mahdollista myöhempää kotouttamisprosessia. Kun säilöönottoyksiköön voidaan sijoittaa myös alaikäisiä, on alaikäisen edun näkökulmasta ensisijaisen tärkeää päästä mahdollisimman nopeasti kodinomaisiin olosuhteisiin.

Hallintovaliokunta katsoo, että yhteistyötä viranomaisten kesken tulee tehostaa sekä eri hallinnonalojen välillä että kansainvälisesti. Myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Hallintovaliokunta viittaa lisäksi hallinnon kehittämiseen liittyen ulkomailain kokonaisuudistuksesta antamaansa mie-

tintöön (HaVM 4/2004 vp — HE 28/2003 vp, HE 151/2003 vp).

Vastaanoton majoituksesta ja palveluista perittävät maksut

Vastaanoton majoituksesta ja muusta vastaanotokeskuksessa järjestettävästä vastaanotosta voidaan lakiehdotuksen 21 a §:n 1 momentin nojalla periä enintään niiden järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruinen, kohtuullinen maksu. Maksun määrästä säädetään tarkemmin työministeriön asetuksella. Pykälän 2 momentin perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käyttävältä on mahdollista periä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukainen maksu. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt näitä säännöksiä perustuslain kannalta ongelmallisina. Se on lausunnossaan kuitenkin todennut, että maksuja voidaan esityksen perustelujen mukaan periä työllistyneiden lisäksi sellaisilta muilta turvapaikanhakijoilta ja tilapäistä suojelua saavilta, joilla on Suomessa käytettävissä tuloja tai varallisuutta. Maksuvelvollisuuteen ja maksun kohtuullisuuteen vaikuttavista tällaisista seikoista on perustuslakivaliokunnan mielestä aiheellista lisätä lakiin säännökset.

Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan pykälän 2 momentissa tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden osalta esimerkiksi maksujen määräytymisestä, palveluiden maksuttomuudesta sekä maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavista tekijöistä on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa asianmukaiset säännökset. Hallintovaliokunta katsoo, että pykälän 1 momenttia vastaanoton majoituksesta ja muusta vastaanotosta perittävästä maksusta on kuitenkin perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta täydennettävä. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Säännös tarkoittaisi sitä, että maksua ei perittäisi esimerkiksi silloin,

kun henkilö ei itse pysty vastaamaan maksusta, vaan joutuisi hakemaan toimeentulotukea sen suorittamiseksi. Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa, että pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettua maksua ei peritä takautuvasti. Hallituksen esitykseen sisältyvä pykälän 3 momentti siirtyisi näin ollen 4 momentiksi.

Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että asuinolosuhteet vaihtelevat eri vastaanotokeskusten välillä. Valiokunta näkee tämän tilanteen ongelmallisena turvapaikanhakijoiden tasavertaisen kohtelun kannalta. Turvapaikanhakijoille tulisi turvata maksuiltaan ja olosuhteiltaan tasavertaiset asuinolot eri puolilla Suomea sijaitsevilla vastaanotokeskuksissa.

Ryhmäkodin henkilöstön pätevyysvaatimukset

Ryhmäkodin henkilöstön pätevyysvaatimuksista voidaan lakiehdotuksen 19 d §:n 1 momentin perusteella säätää tarkemmin työministeriön asetuksella. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan pätevyysvaatimukset liittyvät perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaisiin oikeuksiin työn ja ammatin valinnan vapaudesta, minkä vuoksi sääntelyä ei ole asianmukaista jättää ehdotetun kaltaisen avoimen valtuuden nojalla ministeriön asetuksen varaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kyseinen valtuus on aiheellista poistaa ja korvata se esimerkiksi maininnalla, jonka mukaan ryhmäkodin henkilöstön pätevyysvaatimuksista säädetään erikseen lailla, sekä sisällyttää lakiin säännökset mahdollisuudesta myöntää erivapaus laissa säädetyistä pätevyysvaatimuksista. Perustuslakivaliokunta on pitänyt varsin ymmärrettävänä ja perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta hyväksyttävänä päämääränä, että ryhmäkodin palvelukseen saataisiin myös sellaisia maahanmuuttajia, jotka tuntevat lasten omaa kulttuuria ja osaavat heidän puhumiaan kieliä.

Hallituksen esityksen mukaan tarkoitus on, että ryhmäkodin henkilöstön pätevyysvaatimukset pääsääntöisesti vastaisivat hallituksen esitykseen HE 226/2004 vp sisältyvää ehdotusta laiksi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Eduskunta on hyväk-

synyt edellä mainitun lain 5.4.2005 ja se tulee voimaan 1.8.2005. Saadun selvityksen mukaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu laki (272/2005, jäljempänä sosiaalihuollon kelpoisuuslaki) on sovellettavissa myös ryhmäkodeissa toimiviin henkilöihin. Tältä osin on kuitenkin tarpeen sisällyttää nyt käsiteltävänä olevaan lakiehdotukseen asianmukainen lakiviittaus.

Hallintovaliokunta toteaa, että sosiaalihuollon kelpoisuuslain 11 §:n mukaan kelpoisuusvaatimuksena sosiaalihuollon muihin ammatillisiin tehtäviin on tehtävään soveltuva ammattitutkinto tai muu soveltuva koulutus. Hallituksen esityksen (HE 226/2004 vp) mukaan lähtökohteisesti tehtävissä tulisi edellyttää vähintään ammattitutkinnon tasoista koulutusta. Perustellusta syystä voitaisiin katsoa, että tätä vähäisempi koulutus olisi tehtävään riittävä. Hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan tarve saada ryhmäkotiin töihin myös sellaisia henkilöitä, jotka tuntevat lasten omaa kulttuuria ja osaavat heidän puhumiaan kieliä, on tällainen perusteltu tehtävästä johtuva syy. Siten lain 11 § mahdollistaa tässä suhteessa toivotun jouston — edellyttäen luonnollisesti, että tämä on otettu huomioon ryhmäkodin henkilöstörakenteessa ja tehtävänimikkeissä.

Todettakoon lisäksi, että sosiaalihuollon kelpoisuuslain 12 §:n nojalla, jos sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään vuodeksi henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen.

Edellä olevan perusteella hallintovaliokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 19 d §:n 1 momentin toisesta virkkeestä poistetaan ryhmäkodin henkilöstön pätevyysvaatimuksia koskeva asetuksenantovaltuus ja että pykälään lisätään uusi 2 momentti, jonka mukaan ryhmäkodin henkilöstön pätevyysvaatimuksista on voimassa, mitä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu laissa (272/2005) säädetään. Koska sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu laki tulee voimaan vasta 1.8.2005,

ehdotetaan jäljempänä nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen voimaantulosäännöksessä säädettäväksi, että nyt ehdotettu uusi 19 d §:n 2 momentti tulisi voimaan vasta 1.8.2005. Nykytila jatkuisi siis siihen saakka. Valiokunnan ehdottaman 19 d §:n uuden 2 momentin lisäyksen seurauksena hallituksen esitykseen sisältyvä 19 d §:n 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

Tiedottaminen ja oikeusneuvonta

Valiokunta pitää lakiehdotuksen 19 f §:ää vastaanotto-olosuhteisiin liittyviä etuuksia, velvollisuuksia ja palveluja koskevasta tiedottamisesta tarpeellisenä. Tärkeä rooli tiedottamisessa on työministeriön ohella etenkin niillä tahoilla, jotka käytännössä kohtaavat maahan tulevan turvapaikanhakijan ensimmäisinä, kuten esimerkiksi vastaanottokeskukset, poliisi, rajatarkastusviranomaisen, ulkomaalaisvirasto sekä turvapaikkamenettelyssä avustavat järjestöt ja ryhmät. Valiokunta korostaa tässäkin yhteistyön merkitystä ja varmistusta riittävästä tiedottamisesta.

Valiokunta painottaa turvapaikanhakijoiden oikeusneuvonnan tarvetta ja merkitystä. Mahdollisuudesta oikeusapupalveluihin tulee antaa tietoa turvapaikanhakijalle mahdollisimman pian. Nykyisten nopeiden turvapaikkamenettelyjen vuoksi on tärkeää, että asiantuntevia oikeusapupalveluja on saatavissa heti maahan saapumisen jälkeen. Oikeusapu ja neuvonta ovat tärkeitä myös muutoin, esimerkiksi työsuhteisiin liittyen, koko kotouttamisprosessin ajan.

Työ- ja opintotoiminta

Lakiehdotuksen 19 §:ssä ehdotetaan työ- ja opintotoiminnan järjestämistä koskeva säännös muutettavaksi muotoon "voidaan järjestää". Perustelujen mukaan muutos on tarpeen sen vuoksi, että kaikissa käytännön tilanteissa työ- ja opintotoiminnan järjestäminen ei ole mahdollista, esimerkiksi turvapaikanhakijan siirtyessä lyhyen ajan kuluessa toiseen vastaanottokeskukseen. Valiokunta korostaa työ- ja opintotoiminnan merkitystä turvapaikanhakijoiden kotoutumisen, työllistymisen ja elämän mielekkyyden kokemisen kannalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että työ- ja opintotoiminta voi jatkua vastaanot-

tokeskuksissa nykykäytännön mukaisesti ja ettei lievennyksestä aiheudu eriarvoisuutta vastaanottokeskusten kesken.

Asumismenojen huomiointi toimeentulotukea myönnettäessä

Lakiehdotuksen 22 §:n 2 momentin mukaan vastaanottokeskuksen järjestämän majoituksen kustannukset otetaan toimeentulotukea määrättäessä huomioon toimeentulotuesta annetun lain 7 §:n mukaisesti. Turvapaikanhakijalle ja tilapäistä suojelua saavalle ei myönnetä majoitusta varten toimeentulotukea rahana, vaan majoitus järjestetään vastaanottokeskuksessa ja ryhmäkodissa. Itse majoituksensa järjestävän osalta säännös tarkoittaisi, että asumisesta aiheutuvia menoja ei otettaisi huomioon toimeentulotukeen oikeuttavina menoina, koska turvapaikanhakija voi aina majoittua vastaanottokeskuksessa. Hallintovaliokunta pitää hallituksen esityksen perusteluja hyväksyttävänä. Säännös ei myöskään ole perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain kannalta ongelmallinen. Hallintovaliokunnan mielestä säännöksellä ei pidä heikentää henkilön työllistymis- ja opiskelumahdollisuuksia eikä normaaliin arkielämään motivointia, jotka ovat keskeisiä tekijöitä henkilön kotoutumisen kannalta.

Eräitä muita kysymyksiä

Asiantuntijakuulemisessa esitettyihin huomioihin viitaten valiokunta toteaa, että lakiehdotuksen 9 §:n mukaan työvoima- ja elinkeinokeskus sopii kunnan kanssa pakolaisten vastaanotosta ja osoittaa pakolaisen kuntaan, jonka kanssa se on tehnyt sopimuksen pakolaisten vastaanottamisesta. Työvoima- ja elinkeinokeskuksessa sovelletaan jo suoraan hallintolain nojalla hallintolakia. Näin ollen esimerkiksi viittausta hallintolakiin pakolaisen kuntaan osoittamisen osalta ei ole lakiehdotuksen 45 §:ään tarpeen lisätä. Sellainen lisäys saatettaisiin pikemminkin tulkita hallintolain soveltamista rajoittavaksi, mikä ei ole tarkoitus. Valiokunta toteaa selvyiden vuoksi, että voimassa olevan lain ja nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 45 §:ssä oleva lakiviittaus on tarpeen muiden kuin valtion tai kunnan

hallintoon kuuluvien vastaanottoa ja kotouttamista järjestävien tahojen kannalta. Hallintolainkäyttölaissa puolestaan säädetään valitusoi-keudesta hallintoasiassa ja päätöksen valituskel- poisuudesta.

Lakiehdotuksen 19 c §:n 4 momentin mukaan turvapaikkahakemuksensa perusteella oleskelu- luvan saanut ja tilapäistä suojelua saanut, joka saa jatkuvan oleskeluluvan, voi kohtuullisen ajan kuulua vastaanoton piiriin asumisensa ja toimeentulonsa järjestämistä varten. Valiokunta pitää ehdotettua säännöstä tarpeellisenä ja tar- koituksenmukaisena. Sellaisessa tilanteessa, että henkilö ei kohtuullisen ajan kuluttua suostu muuttamaan vastaanottokeskuksesta, voitaisiin henkilön poistamiseksi vastaanottokeskuksesta turvautua viime kädessä häätömenettelyyn. Va- liokunta toteaa, että asian vireille panemiseksi tarvitaan hallintopäätös, jossa henkilölle on ase- tettu selkeä velvoite luovuttaa tilojen hallinta tai muuttaa pois huoneistosta. Henkilön oikeustur- van kannalta on tärkeää, että päätöksestä ilme- nee päivämäärä, johon mennessä hänen on muu- tettava vastaanottokeskuksesta. Jollei asian- omainen ole muuttanut pois tiloista viimeistään päätöksessä mainittuna päivänä, voidaan turvau- tua normaaleihin oikeudenkäymiskaaren mukai- siin jatkotoimiin häätöperusteen saamiseksi.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huo- miota vielä siihen, että arvioitaisiin esimerkiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapai- kanhakijoiden vastaanotosta annettua lakia kos- kevan uudistuksen toisen vaiheen ja tarvittavien asetussäännösten valmistelun yhteydessä, onko voimassaolevan maahanmuuttajien kotouttami- sesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta an- netun asetuksen (511/1999) 6 § toimeentulotuen myöntämisestä paluumatkakustannuksiin sää- döstasoltaan asianmukainen.

Lain voimaantulosäännös

Hallintovaliokunta ehdottaa, että lakiehdotuk- sen voimaantulosäännöksestä poistetaan päivä- määrä. Valiokunta kiirehtii lain voimaansaatta- mista vastaanottodirektiivin täytäntöön panemi- seksi ja tarvittavan alemmanasteisen sääntelyn

antamiseksi. Laki voisi tulla voimaan esimerkiksi 1.6.2005.

Lisäksi valiokunta ehdottaa edellä 19 d §:ää koskevaan muutosehdotukseensa viitaten, että ryhmäkodin henkilöstön pätevyysvaatimuksia koskeva 19 d §:n 2 momentti tulisi kuitenkin vasta voimaan samana ajankohtana kuin sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuus-

vaatimuksista annettu laki (272/2005) eli 1.8.2005.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Laki

maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (493/1999) 2 §, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 momentti, 8, 9 ja 19 §, 22 §:n 1—3 momentit, 23 §:n 2 momentti, 24 §, 26 §:n 2 momentti ja 45 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 ja 19 §, 22 §:n 1—3 momentti, 26 §:n 2 momentti ja 45 § laissa 118/2002 sekä 3 §:n 2 momentti laissa 649/2004, sekä
lisätään lakiin uusi 19 c—19 f ja 21 a § sekä 44 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

2—4, 8, 9, 19 ja 19 c §
(Kuten HE)

19 d §

Alaikäisen vastaanoton järjestäminen

Vailla huoltajaa tulevan alaikäisen turvapaikanhakijan ja tilapäistä suojelua saavan vastaanottoa varten voidaan perustaa ryhmäkoti. Ryhmäkodin toiminnasta ja henkilöstön määrästä (*poist.*) voidaan säätää tarkemmin työministeriön asetuksella.

Ryhmäkodin henkilöstön pätevyysvaatimuksista on voimassa, mitä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa (272/2005) säädetään. (Uusi 2 mom.)

(3 mom. kuten HE:n 2 mom.)

19 e ja 19 f §
(Kuten HE)

21 a §

Vastaanoton majoituksesta ja palveluista perittävät maksut

Vastaanoton majoituksesta ja muusta vastaanottokeskuksessa järjestettävästä vastaanotosta voidaan periä kohtuullinen maksu, joka voi olla enintään niiden järjestämisestä aiheutuvien todellisten kustannusten suuruinen. *Maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.* Maksun määrästä säädetään työministeriön asetuksella. Maksun määrää maksettavaksi vastaanottokeskuksen johtaja.

(2 mom. kuten HE)

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua maksua ei peritä takautuvasti. (Uusi 3 mom.)

(4 mom. kuten HE:n 3 mom.)

22—24, 26, 44 ja 45 §
(Kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan *(poist.)* päivänä
(poist.) kuuta 2005. Sen 19 d §:n 2 momentti tu-
lee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta
2005.

Helsingissä 4 päivänä toukokuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Kari Kärkkäinen /kd
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Rosa Meriläinen /vihr
	Nils-Anders Granvik /r	Lauri Oinonen /kesk
	Lasse Hautala /kesk	Heli Paasio /sd
	Rakel Hiltunen /sd	Satu Taiveaho /sd
	Esko Kurvinen /kok	Ahti Vielma /kok
	Lauri Kähkönen /sd	Tuula Väättäinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.